

Universitatea "1 Decembrie 1918" Alba Iulia
Facultatea de Teologie Ortodoxă

CREDINȚA , ORTODOXĂ

Anul VIII, nr. 1, ianuarie-iunie, 2003

CUPRINS

I. Editorial

Pr. lect. dr. Teofil Tia, <i>Religia în era globalizării, Retrospectivă teologică a Simpozionului internațional "Interferențe spirituale în societatea globalizantă"</i>	7
--	---

II. Studii și articole

Î.P.S. Andrei Andreicuț, <i>Aștept învierea din morți</i>	21
Pr. prof. dr. George Remete, <i>Ideea imperială bizantină și filosofia istoriei</i>	27
Pr. conf. dr. Simion Todoran, <i>Treapta diaconiei după învățătura Noului Testament</i>	45
Pr. conf. dr. Emil Jurcan, <i>Hristos și indiferența religioasă a lumii contemporane. Eșecurile unei misiuni forțate</i>	65
Pr. conf. dr. Remus Onișor, <i>Profeția adevărată și falsă în Vechiul Testament</i>	78
Conf. univ. dr. Liviu Borcea, <i>Repere cronologice ale unor vieți exemplare: Sfinții Trei Ierarhi</i>	96
Pr. lect. dr. Mihai Hincinschi, <i>Misiunea creștină în spațiul armean</i>	115
Lect. univ. dr. Marius Telea, <i>Distincția dintre esența și energiile divine în contextul teologiei actuale</i>	127
Pr. lect. dr. Adam Domin, <i>Personalități muzicale pe meleagurile Albei</i>	140
Diac. prep. drd. Alin Albu, <i>Răscoala lui Sofronie. Unul din marii apărători ai Ortodoxiei: Protopopul Simion Stoica de Alba Iulia</i>	164
Pr. prof. drd. Nicolae Bolea, <i>Organizarea bisericească a românilor transilvăneni în secolele XV-XVII</i>	177
Prof. masterand Eugen M. Pinteă, <i>Între demitologizare și îndumnezeire</i>	188
George Manuel Apostolescu, <i>Altarul – o viziune liturgică asupra Centrului</i>	195
Pr. conf. dr. Simion Todoran, <i>Familia în Noul Testament</i>	213
Pr. conf. dr. Emil Jurcan, <i>Sensul morții în religiile mesopotamiene și egiptene</i>	241
Pr. lect. dr. Teofil Tia, <i>Hristos Păstorul: Absolutul în istorie. Pentru o antropologie transcendențială</i>	254
Pr. lect. dr. Mihai Hincinschi, <i>Repere ecumenice</i>	273

Editorial

Religia în era globalizării

*Retrospectivă teologică a Simpozionului internațional
"Interferențe spirituale în societatea globalizantă"
organizat de Facultatea de Teologie Ortodoxă din Alba Iulia*

Pr. lect. dr. Teofil Tia

*Motto: Lumea materială și lumea spirituală se vor întâlni
realmente doar în cadrul unei ordini globale care își are centrul ei de
gravitate în Dumnezeu-Cuvântul, prin Care toate au fost făcute (Gen.
1,1-2). Concepția care stă la baza actualei societăți a globalizării are
caracter reductiv, fiindcă rămâne în esența ei antropocentrică. Viziunea
biblică și ortodoxă a societății are caracter holistic, fiindcă în esența ei
rămâne teocentrică.*

Pr. prof. dr. acad. Dumitru Popescu

În zilele de 27-28 februarie 2003, în Aula „D. Stăniloae” a
Facultății de Teologie Ortodoxă din Alba Iulia, s-au desfășurat lucrările
*Simpozionului internațional „Interferențe spirituale în societatea
globalizantă”,* organizat de Facultatea de Teologie Ortodoxă a Universității
„1 Decembrie 1918” din Alba Iulia, în colaborare cu Secretariatul de Stat
pentru Culte și cu Arhiepiscopia Ortodoxă Română de Alba Iulia.

La acest eveniment a fost prezent domnul **Laurențiu Tănase**,
Secretar de Stat în Ministerul Culturii și Cultelor, și au fost reprezentate
7 Universități de prestigiu din Europa: **Universitatea Paris XII** (prin
domnul prof. univ. dr. Viorel Ștefăneanu), **Universitatea din Padova**

(Institutul de Liturgică Pastorală, prin părintele prof. univ. dr. Bruno Cescon), **Universitatea din București** (prin părintele academician prof. dr. Dumitru Popescu), **Universitatea Babeș-Bolyai** din Cluj Napoca (prin domnul profesor univ. dr. Andrei Marga, rectorul universității, precum și alți reprezentanți ai Facultății de *Studii Europene* și ai Facultății de *Teologie*), **Universitatea „Lucian Blaga”** din Sibiu și **Universitatea „1 Decembrie 1918”** din Alba Iulia. **Academia Română** a fost reprezentată de domnul prof. univ. dr. Marin Aiftincă, Directorul secției „Filosofie și Teologie”. Au contribuit la dezbateri prin prelegeri scrise și **Doamna Eleni Spanou de la Atena**, economist-regional expert al Uniunii Europene pentru Dezvoltare Regională în Transilvania și domnul prof. dr. Iganziu Musu, de la **Universitatea “Ca’ Foscari” din Veneția**.

Simpozionul a fost anticipat de slujba unui *Te Deum*, la Catedrala Reîntregirii din Alba Iulia. Apoi, în Aula Facultății de Teologie, lucrările au fost deschise de Înalț Prea Sfințitul conf. univ. dr. Andrei Andreicuț, Arhiepiscopul Alba Iuliei și Decanul Facultății de Teologie, care și-a inspirat titlul expunerii din versetul biblic de la 2 Corinteni 8,15: *Celui ce mult nu i-a prisosit și celui ce puțin nu i-a lipsit*. Pe parcursul expunerii, Î. P. S. Arhiepiscop a menționat cele două atitudini care există față de fenomenul globalizării: una optimistă, cauzată de speranța că globalizarea economică va avea efecte benefice asupra României, alta pesimistă, întrucât adeseori dezvoltarea economică este acompaniată de o delăsare a preocupărilor spirituale. Î. P. S. Sa pledează pentru o integrare europeană corelată unui transfer de valori spirituale dinspre Orientul european spre Occident. **Integrarea europeană nu înseamnă absorbție a Est-ului european de către Occident, ci înseamnă facilitatea unui transfer bidirecțional de valori.**

Apoi ia cuvântul domnul Laurențiu Tănase, Secretar de Stat în Ministerul Culturii și Cultelor, care transmite aprecierile și salutul domnului acad. Răzvan Theodorescu, Ministrul Culturii și Cultelor, subliniind că **„tema colocviului la care participăm se înscrie într-o logică a urgențelor timpurilor noastre**, oferind atât omului de știință, cât și politicianului, economistului și teologului, suficiente argumente să o abordeze cu fermitate și luciditate. În dinamica transformărilor lumii postmoderne, sau în modernitatea tardivă pe care o trăim în prezent, provocările care stau în fața noastră impun **o analiză și o interpretare care depășesc granițele unui singur domeniu științific, fiind necesare dezbateri complexe și complementare**, între multiplele segmente ale

devenirii sociale.”

Domnia sa mai apreciază că **„prezența la acest simpozion a atâtor teologi, sociologi, economiști, filosofi, istorici, politologi, muzicologi demonstrează interesul deosebit de care se bucură subiectul aflat în discuție.** Trebuie lămurit, cu ocazia dezbaterilor, cărui tip de dimensiune spirituală ne adresăm, deoarece „interferențele spirituale” ale lumii timpurilor noastre au cu totul altă dimensiune decât cea existentă acum 100 sau chiar 50 de ani. Prin evoluțiile societății moderne, sfera preocupărilor spirituale este foarte puternic influențată de principiul economic de piață, astfel încât ofertele religioase moderne din *supermarketul* credințelor nu se mai raportează doar la salvarea sufletului din „mrejele păcatului”, ci propun numeroase rețete de fericire imediată și consumabilă fără prea multe interdicții.

Ne aflăm **dominați de o desfășurare fără precedent a simbolicului și a comunităților emoționale**, dar după norme și principii care ni se par, de cele mai multe ori, scoase din închipuiri mult prea îndrăznețe. Și cum altfel putem interpreta „mesajul spiritual” al grupării religioase conduse de Claude Vorilhon – alias Raël, care ne anunță, în prag de Crăciun, nașterea Noii Ere, veșnicia devenind astfel accesibilă oamenilor prin clonare; sau gruparea religioasă *Night Technologic Haven’s Gate, Poarta paradisului*, care propunea în 1998 sinuciderea în grup, pentru a se putea îmbarca în vehiculul spațial-extraterestru ascuns în coada cometei Bob-Halley. Sau cum **ne explicăm spiritualitatea astăzi, în contextul companiilor transnaționale sau a fluxurilor de capital fără frontiere**, ținând cont de faptul că bugetul organizației religioase „Scientologia” este comparabil celui al Benevel-ului sau că multinaționalele Moon reprezentau 25% din economia sud-coreeană înaintea crizei burselor asiatice. (Anne Fournier, Catherine Picard, *Sectes, demoratie et mondialisation*, PUF, Paris, 10-11). Interferențele spirituale la care face referire **prezentul colocviu capătă o încărcătură ascunsă greu descifrabilă** care împreună cu elementele componente ale globalizării reprezintă, la nivelul anumitor paliere, o terminologie conflictuală”.

Urmează apoi un salut din partea domnului avocat Ioan Rus, prefectul județului Alba, și a reprezentantului Consiliului Județean Alba.

În continuare ia cuvântul domnul prof. univ. dr. Florea Voiculescu, prorector al Universității „1 Decembrie 1918” din Alba Iulia, care subliniază faptul că **„acest simpozion nu este un eveniment singular, ci se înscrie într-o strategie academică a Facultății de Teologie**

albaiuliene, fiind un eveniment care, *pe de o parte continuă, pe de alta pregătește, alte evenimente universitare*. Această strategie poate fi caracterizată prin două atribute: *în primul rând prin actualitatea, chiar stringența temelor abordate* („...au mai fost câteva teme pe care facultatea noastră, sub coordonarea Înalț Prea Sfințitului Părinte Decan, a avut curajul să le abordeze, precum „*Violență în numele lui Dumnezeu? Un răspuns creștin*”) iar în al doilea rând, *reprezentarea foarte prestigioasă la aceste evenimente*.

Interacțiunile au două moduri de a se manifesta, unul se numește „interferență”. Numai că în domeniile noastre (al psihologiei și al pedagogiei) interferența are o conotație negativă, interferența dintre cunoștințe, interferența dintre comportamente și, mai departe, interferența dintre culturi. *Modalitatea pozitivă a interacțiunii este transferul*. În citatul din Corinteni 8,15 invocat de Înalț Prea Sfințitul Părinte Decan, *este important nu numai ceea ce putem să luăm de la alții, dar și ceea ce putem să dăm altora, pentru că transferul nu implică dizolvare sau dezintegrare a identității*. Așa încât tema este generoasă, este chiar incitantă, ca să nu spun provocatoare. Probabil că va duce la opinii sau chiar la atitudini diferite, dar poate că ar fi bine să-i spunem *interferențe și transferuri spirituale într-o lume a globalizării*”.

Domnul prof. univ. dr. Andrei Marga, rectorul Universității Babeș-Bolyai din Cluj Napoca, salută inițiativa Facultății de Teologie albaiuliene de a organiza o dezbatere *„pe o temă imperativă nu numai pentru teologi, dar și pentru oamenii de știință, pentru filozofi, pentru oricare altă categorie de intelectuali”*. Domnia sa consideră că „mulți oameni au impresia că se pot pronunța asupra religiei prin simplul fapt că sunt „credincioși”, că au citit Biblia sau câteva cărți religioase. Trebuie spus că ne putem pronunța mulți asupra religiei, dar nu putem substitui în nici un caz teologii și ierarhii care se ocupă mult mai competent și mult mai specializat decât noi de teologie. Pe de altă parte însă, chiar *era globalizării a adus un fapt nou pe scenă și anume problemele credinței nu mai sunt doar probleme teologice*, nu mai sunt doar probleme ale teologilor, nu mai sunt doar probleme ale preoților și ierarhilor, sunt probleme cu o bătaie largă, cu o acuitate mult mai mare și cu un impact mult mai profund.”

Domnia sa încearcă dintru început să *clarifice și definească termenul de „globalizare”*. „E clar că globalizarea extinde piața, *extinde suprafața pe care operează și științele, și politica, și economia, și comunicațiile, și multe altele*. Globalizarea este *extinderea suprafeței*

pe care operează inclusiv religia, atât bisericile, cât și religiile. Robert Rad¹ a formulat o teorie conform căreia **globalizarea cere oricărei activități intelectuale să se deplaseze dinspre volum spre inteligență, dinspre volum spre valoare**¹.

Prof. dr. Andrei Marga se oprește apoi asupra specificului cultural în contextul globalizării: „E natural să avem un specific cultural, un specific comunitar, să avem „n” feluri de specific. Dar e foarte clar că **orice fel de specific se poarte menține în condițiile globalizării numai dacă trece prin filtrul concursului, prin filtrul competiției**. Este absolut nobil să cultivi specificul, nimeni nu te poate condamna moral că ești adeptul cultivării specificului. Trebuie să fii conștient însă că **orice fel de specific se mai poate menține astăzi numai dacă învinge în concurența cu alte specifice**, să spunem așa, cu produsele altor modalități, tot specifice, de promovare. Mai trebuie să spunem că **astăzi este destul de populară critica globalizării. Globalizarea însă nu e o chestiune care se pune la vot**, ea nu e chestiune față de care putem face o manifestație publică și astfel s-o împiedicăm, cum am putea împiedica o acțiune politică. Globalizarea e ceva ce vine categoric și va merge înainte, e o **forță înscrisă în datele civilizației moderne** și ea nu înseamnă altceva decât **lărgirea continuă a suprafeței pe care operează** o biserică, o universitate, un guvern, o armată ș.a.²

¹ „Dacă luăm învățământul superior care ne e la îndemâna tuturor celor de față, atunci e foarte clar că globalizarea cere să crezi licențiați și mai ales doctori, mai ales masteranzi, mai ales calificări foarte avansate, capabile să genereze idei competitive, capabile să subordoneze volumul de cunoștințe, ideile capabile să învingă concurența cu alte idei din aceeași familie.” (fragment din expunerea orală)

² „Nu e înțelept să considerăm că putem întâmpina globalizarea cu mitinguri. Se poate demonstra, firește și împotriva fulgerelor, nu? Și cu toate acestea, fulgerele se vor produce în virtutea cauzelor pe care cu toții le știm. Desigur, **se poate formula o critică justificată a globalismului ca ideologie**, înțelegând prin „globalism” viziunea conform căreia din expansiunea pieței, a unei economii la o scară globală, am putea deduce și morală și valorile cu care noi operăm. Globalismul este într-adevăr o ideologie ce conține această prezumție, ce nu se poate verifica pentru că nu e realistă, conform căreia, „dacă globalizăm destul o vom duce toți mai bine”. E clar că globalizarea are efecte foarte benefice, dar este la fel de clar că aduce și probleme pentru cei care nu sunt capabili sau nu sunt pregătiți pentru competiție. Aș spune foarte direct: **e justificată o critică a globalismului, dar e utopică o respingere a globalizării, a globalității** dacă vrem să formulăm altfel”. (fragment din expunerea orală)

Astăzi există pertinente analize psihologice ale globalizării, foarte interesante pentru Teologie. Teologia este interesată – consideră prof. dr. Andrei Marga – în special de două teorii puse în joc de **literatura psihologică axată pe consecințele globalizării**: 1. Teoria conform cărei **globalizarea duce la o confuzie a identităților**; Psihologii, mai ales cei americani, au pătruns cu instrumente destul de precise în această zonă a **clătinării identităților** și au arătat că datorită confuziei identităților (fie aceasta etnică, comunitară, națională, globală sau religioasă) lucrurile tind să se confunde, fapt ce creează nesiguranță pentru individ; 2. A doua teoremă se referă la **așa numita identitate multiplă pe care o capătă individul, în mod fatal, în mijlocul globalizării** și pe care, neputând-o stăpâni, s-ar putea să intre în criză. Ambele teorii vizează identitatea, în jurul acesteia jucându-se forțele procesului de care sunt interesați și teologii.

Domnul rector al Universității Babeș Bolyai își încheie expunerea cu observația că **globalizarea constituie o extindere radicală a câmpului competițional, ea extinzând suprafața de impact**, și odată cu ea „piața” – dacă e să folosim termenul consacrat – și-l obligă pe orice actor să concureze pe-o piață mai largă. Această concurență e valabilă pentru toate profesiile, inclusiv pentru Teologie, inclusiv pentru religie. **Și teologiile și religiile trebuie să fie gata, trebuie să se pregătească pentru a concura cu alte credințe**, cu alte confesiuni, pe o piață mai largă. Și-n acest sens, încă o dată, mesajul este simplu: **Trebuie să te înnoiești, trebuie să câștigi pe acest teren. Și asta nu te obligă să te dezrădăcinezi, nu te obligă să-ți dezbraci specificul**, nu e nici un pericol în acest sens, dar **te obligă să-ți fructifici specificul** pentru a cuceri!”

După o scurtă pauză, a conferențiat părintele acad. prof. dr. Dumitru Popescu care a vorbit despre **Ortodoxie și globalizare. Cultură universală și culturi particulare**. Domnia sa a menționat că „*The global culture or globalization represents an irreversible process. Our duty is not to reject the process, because the global remains placed in the constitution of creation and not accepting it as fatal, on the prejudice of primate cultures, but to plead for a global culture capable to defend the identity of notions, and also a fruitful cooperation between them, to everybody's enrichment. In a declaration of Cults from our country for Romania's integration in European Union, signed by the leader of our church Teoctist, The Patriarch of the Romanian Orthodox Church, but also by the leaders of the other cults from our country, it is said: "the*

process of European unification, that concerns mainly are economic unification, it can be absolute in the way that is realized an European spiritual enrichment keeping it's own spiritual identity, following the pattern of history, beside to the other European countries, Romania's contribution, will enrich the amount of the European spiritual and cultural thesaurus". It is true that we have many things to get concerning the culture in the process of globalization or European integration, from the Western world, be it ethics and discipline, or responsibility; but with all the modesty we are aware of the spiritual values that we can bring to the promotion and edification of the concept of globalization. In this circumstances, it has the mission to militate for a capable globalization to respect the identity of nations, as a reality inscribed in the condition of creation and to promote an authentic dialog between religions and cultures, capable to promote spiritual values, cultural and ecological for the peace of world, so heavily loaded by violence and terrorism".

P. S. Visarion Rășinăreanu, episcop-vicar al Arhiepiscopiei Sibiului, în expunerea sa intitulată **Globalizare economică și solidaritate socială: viața în Hristos și într-ajutorarea umană**, relevă rolul dinamizator pe care îl are mistică asupra realităților sociale. Prea Sfinția Sa observă că „in the era of globalization, the phenomena of helping people has to become a strong and assiduous preoccupation, meaning – by all means – a beginning for the accomplishment of the ideal forecasted by the Bible: the ideal of brothership of all the people in a life of peace, of rightness, in a life that should miss the war and dissension, the despise and inequality, where should reign the love and well fair, helping each other and the respect to the other. In this way Isaia's words will come true: "And all the people will see your rightness, and all the emperors your greatness and they will call You in new name, given by God".

Părintele prof. dr. Ilie Moldovan își sintetizează astfel referatul său (**Sensul și condiția deschiderii Ortodoxiei spre lume, privită ca lucrare a Sfântului Duh**): „The concern of the Orthodox Church to meet a new world, that takes shape under our eyes, makes the Church to reveal its' points of view evaluating the concept of social globalization, relying on an Apostolic tradition. In other words with the aid of the Holly Spirit the Orthodoxy is aware to bring to light the value of the concept of globalization be it affirmative or negative. Concerning the affirmative point of view the Holly Spirit comes in the world to offer it a chance, the one that the world itself to become a Church, meaning the

achievement of "rightness" on earth. Being aware of the effective work of the Holy Spirit in creation it's the same thing with the acknowledgement of the universal and natural grace".

Prof. dr. Marin Aiftincă, Directorul secției Teologie și Filosofie a Academiei Române în expunerea sa (**Cultură globală și identitate culturală**) ține să precizeze: „One of the most serious challenges of our times, which attracted the attention of many politicians and theoreticians is: What will be the representative image of the global culture? What values and beliefs will lead the structures of global civilization in expansion. Risking an answer, that can be placed in the category that includes prediction, it is said, that in the future the global culture will be very fragile under the account of the patrimony of common ideas and values, but it will be more diversified than ever. This kind of predictions are not to bring the peace in our souls; in contrary it brings new questions like: will be the nature of global culture. What will happened with the cultural identity of the human communities which will be the report between the globally and cultural identity. It seems that any attempt to look for the appropriate answers has to be accompanied by another, that concerns certain conceptual clarifications. Because it's impossible not to identify many confusions in different types of speech relied with the theme we are talking about, generated by the inadequate use of some concepts and notions like "culture", "value", "truth", "global", "universal" and others".

O altă dezbateră pe care o inițiază domnia sa este următoarea: "The present civilization brought great advantages in the changing of life styles. The problem is different: how can we become modern without sacrificing the tradition, the specific culture of every nation? How can we accept the others and still to remain as we were? The key to these questions can not be found in the syncretism of the global culture, homogenizing by its' nature. It is true that had already been said, that the commercial markets could be globalized, but not the culture. The appropriate answer to our challenges can be found in the spiritual charge that lives in the soul of every nation. The creative energies found in there have to be brought to life and stimulated, to reaffirm every culture and to inscribe it in the inter-cultural dialogue that can give solutions to cross over the challenges to the world. Any tradition and any culture keeps its' identity in a way that is recreated permanently, being aware of the claims of modernism. This re-creation is the base of every real

dialogue, and the dialogue carried after its' rules has the virtue to give chances to the cultural affirmation, guaranteeing through diversity, the evolution of universal culture and with no doubt the improvement of iñe human condition."

Prof. dr. Viorel Ștefăneanu de la Universitatea Paris XII, abordând problematica **Mitului lui Faust – paradigmă a societății moderne**, consideră că „*Faust est sans doute la figure mythique la plus souvent reprise dans les littératures modernes – en fait le seul mithe, peut-être, où l'homme contemporaine reconnaisse volontiers son image*”. *En effet, l'apparition de ce mythe r l'époque de la Renaissance, annonce et prefigure une orientation nouvelle – sans précédent dans l'histoire de l'humanité – des sociétés occidentales qui adopteront progressivement un modcìle théocentrique chrétien. En faisant pacte avec les sciences de la matiècre, considérées comme unique source incontestable de vérité et donc dotées abusivement d'une portée métapsyhiue, l'humanité moderne reéidite r l'échelle collective le pacte de Faust, qui vend son âme immortelle pour dominer la nature par des pouvoirs magiques et jouir, grâce r son allié satanique, de tous les viens de ce monde”.*

După pauza de prânz, lucrările au reînceput cu expunerea părintelui conf. dr. Emil Jurcan de la Universitatea „1 Decembrie 1918” din Alba Iulia (**Avalanșă religioasă într-o lume globalizată: oferte sincretiste pentru o societate agnostică**): *Es gibt eine sehr starke christiansche und nicht- christiansche Flut in unserem Land. Viele Missionaren, die von vielen Ecken der Erde bei uns gekommen sind, wollen uns zeigen dass es eine ganz andere Alternative für die Orthodoxie ist. Sie benutzen ihre „göttliche” Autorität, die höllische Angs und die „retende Familie” damit eine „religiöse psychomutation” in menschlichen Bewusstsein zu bauen. Die Methoden sind fast gleich obwohl die Rede über christliche oder nicht-christlichen Bewegungen ist. Die Orthodoxie hat den glaubigen zu erklären dass der orthodoxe Schatz nicht nur riesig ist (er überwindet alle anderen religiösen Ideologien), sondern der einzige authentische ist.*

Lucrările au continuat apoi cu expunerile părintelui conf. dr. Simion Todoran (**Ortodoxie și globalizare. Puncte de vedere ortodoxe** – în care punctează câteva perspective ortodoxe asupra fenomenului globalizării), a domnului conf. dr. Ovidiu Pecican de la Facultatea de Studii Europene a Universității Babeș Bolyai (**Biserică, globalizare și post-istorie: anti-babel sau eră apocaliptică?**), a domnului lect. dr. Radu

Preda de la Facultatea de Teologie din Cluj Napoca (*Bisericile Ortodoxe în Europa „Celor 27”. Provocări și perspective*)³, a părintelui conf. dr. Ioan Chiriță (*Globalizarea între mit și iluzie*) și a domnului lect. dr. Valer Moga, de la Facultatea de Istorie a Universității din Alba Iulia (*Aspecte privind misiunea socială a Bisericii în România interbelică*).

Ciclul expunerilor din după-amiaza primei zile a fost încheiat de domnul asist. dr. Adrian Lemeni de la Universitatea din București (*Globalizarea: o deturnare a unificării lumii „în Hristos”*), care în prima parte a prezentat *„the economic and ideological implications of the globalization. Globalization represents one of the acutest challenges with which the contemporary world deals with, and it consists of a highly vast and complex process of humanity unification, starting from economic premises, but manifesting itself in a striking way in all life aspects, socially, politically, culturally and religiously. Economically flexibility and lack of regulation have allowed the fluidity of world's economic divided in national economies. The instrumentation of the globalization process in economy become possible due to the transformation of the economy of products into a financial one and also due to the existing means of information. The present globalization is based on ideological multiculturalism and also on the economic ultra liberalism, seeking a world's artificial and external unification.*

În a doua parte a studiului său, vorbitorul s-a oprit asupra faptului că *“world's unification in Christ is the Christian answer to the chimera of the ideological globalization. The calling of unifica-*

³ *The author of the study - «The Orthodox Churches in the Europe of the 27. Challenges and perspectives» - shares the opinion that the political decision of the European Council from Copenhagen at the end of 2002 will have major consequences for XXI century Europe. The European Union will pass from 15 member states to 25 and then to 27 or more. This fact will mean a more visible presence of Orthodoxy in the religious and cultural landscape of unified Europe. For the Orthodox Churches, the european resolution from Copenhagen is a challenge and a chance at the same time. It depends only on the articulation of an orthodox european lobby if the voice of the Orthodox Church would be, as is the case with other churches, there where it is needed. For this common goal, it has to be formed, at last, the Orthodox European Commission, the unique voice of multinational Orthodoxy. In order to speak with one voice at Bruxelles or Strasbourg, european Orthodoxy has to learn all over again the inner dialogue, as well as the way in which, in an apologetical manner, the christian message may be explained to the postmodern european man.*

tion and unity of the creation becomes real in Christ's Church through a life in which we surpass both internal and external disunion as a result of sin. Through spiritual life each person becomes an universal individual and opens himself in a genuine way to the unity of the world perfected in Christ.

A urmat apoi o dezbatere publică.

Lucrările au continuat a doua zi dimineața, cu expunerea părintelui prof. dr. Bruno Cescon, de la Institutul de Liturgică Pastorală din Padova (Italia), care a expus prelegerea: *Globalizzazione: prospettive spirituali e teologiche*. Noi vom expune aici concluziile expunerii domniei sale, sintetizate în formula „**Dalla torre di Babele alla Piazza di Gerusalemme**” (“**De la Turnul Babel la Piața din Ierusalim**”): *Di per sé la globalizzazione non è un bene un male, non è né buona né cattiva. Essa è un mezzo ed un ambiente nuovo che non può essere fine a se stesso. Come ogni altro sistema deve essere a servizio della persona umana, della solidarietà e del bene comune, delle culture umane e religiose. Essa va ricondotta sotto l'egida del bene universale, per cui deve essere accompagnata da forme di controllo. Insomma non deve essere la globalizzazione che governa l'uomo, ma l'uomo che governa la globalizzazione. Per un nuovo ordine mondiale, non per un rinnovato caos.*

Una visione antropologica né ottimista, né apocalittica, ma realista assume l'uomo in quanto capace di dominare il proprio destino, scegliersi gli obiectivi in vista del bene di tutti. I processi storici, quindi la globalizzazione, non sono una fatalità, ma l'umanită dispone di un margine di manovra per umanizzarli. Vi sono dei valori che si radicană sulla natura umana, che non fa diferențe de etnia, de ricchezza, de area geografica, oserei dire anche de religione. Sono valori dell'uomo in quanto tale, che devono imparare a dialogare vivendo ora a gomito a gomito nell'aula globale, senza appiattirsi in una omogeneizzazione che esclude le diferențe, le tradiții, le lingue, le religii. Anzi sono un valore proprio l'incarnazione, l'inculturazione e l'acculturazione dei valori universali in situații proprii, originali, cioè nelle culture e nelle religii.

La religione, o meglio ancora le religii, talvolta usate per alimentare i conflitti, possono contribuire positivamente a collegare gli uomini tra loro e con l'Assoluto, con l'eterno, stabilendo un riferimento ultimo che trascende le diversități e le associa in un destino comune.

“Nel caso del cristianesimo – scrive il teologo francese Paul Valadier – l’universale che esso veicola non è un universale del dominio, ma di riconoscimento universale: siamo tutti chiamati da un Dio che è Padre a riconoscersi suoi figli e figlie in Cristo, e quindi questa vocazione contesta radicalmente ogni riduzione a uniformità e ogni livellamento”.

Senza lasciarci suggestionare da tentazioni apocalittiche dobbiamo auspicare dopo questa fase di transizione che tanto assomiglia alla biblica torre di Babele, dove gli uomini finirono nella confusione più totale, il ritorno ad un’altra immagine biblica, la piazza di Gerusalemme, dove gli uomini sotto il soffio dello Spirito poterono capirsi nella diversità delle provenienze, delle razze, delle lingue e delle culture. La Pentecoste cristiana non si è realizzata facendo sé che San Pietro parlasse una sola lingua, quasi un nuovo esperanto imposto e comprensibile a tutti, ma ciascuno degli ascoltatori ha riconosciuto la propria lingua, e nella propria diversità, l’unico messaggio di salvezza. Il cristianesimo intende chiamare a una comunicazione tra diversità, che debbono essere riconosciute e rispettate. Se attraverso le culture gli uomini si danno i mezzi per abitare il mondo, con modalità ricche di straordinaria inventiva e varietà, con la religione essi rispondono anche alle domande che l’umanità ha sempre incontrato, circa il proprio cammino, il senso della vita, della sofferenza e della morte.

La globalizzazione può divenire una straordinaria opportunità per l’uomo, purché sia illuminata da quelle dimensioni umane presenti nelle culture e nella fede, che permettano di rinvenire l’essenziale, a cui da sempre l’umanità cerca di dare risposta in modo da realizzare nel mondo più autentico il proprio pellegrinaggio, il proprio cammino, il suo essere “viandante” nel tempo e nello spazio, anche se in un mondo con uno spazio e tempo accelerati e accorciati. Insomma il sogno è la globalizzazione non solo dei commerci ma dello Spirito e degli “spiriti”. Sè una grande piazza della comprensione, dell’incontro.⁴

⁴ Globalizarea, deci, nu este nici „un bine”, nici „un rău”, nici bună, nici rea, ci este un mijloc și un univers nou, care nu poate să fie un scop în sine însuși. Ca orice alt sistem, trebuie să fie în slujba persoanei umane, al solidarității și al binelui comun, al culturilor umane și religioase. Ea trebuie condusă sub egida binelui universal, de aceea trebuie acompaniată de diferite forme de control. În sfârșit, nu trebuie să fie globalizarea cea care-l conduce pe om, ci omul cel care conduce globalizarea. Pentru o nouă ordine mondială nu pentru un reinnoit haos.

O viziune antropologică echilibrată, nici optimistă, nici apocaliptică,

ci realistă, se raportează la om ca la o ființă capabilă să-și domine propriul destin, să-și hotărască obiectivele, în perspectiva binelui comun. Procesele istorice, deci și globalizarea, nu constituie o fatalitate, deoarece umanitatea beneficiază de o marjă de manevră pentru a le umaniza. Există valori care se înrădăcinează în natura umană, care nu face diferență de etnie, de bogăție, de arie geografică, aș îndrăzni să spun, chiar de religie. Sunt valori ale omului ca atare, valori care trebuie să învețe să dialogheze, trăind acum una lângă alta în aula globală, fără să se aplatizeze într-o omogenizare care expulzează diferențele, tradițiile, limbile și religiile. Constituie o valoare reală întruparea, inculturația și aculturația valorilor universale în situații specifice, originale, adică în culturi și în religii.

Religia, sau mai bine-zis religiile, folosite uneori pentru a alimenta conflictele, pot să contribuie în mod pozitiv la coalizarea oamenilor între ei și cu absolutul, cu eternul, stabilind o referință ultimă care transcende diversitățile și le asociază într-un destin comun. „În cazul creștinismului – scrie teologul francez Paul Valadier – universalul pe care el îl vehiculează nu este un universal al dominării, ci a recunoașterii universale: toți suntem chemați de un Dumnezeu Care este Tată să ne recunoaștem fiii și fiicele Sale „în Hristos”. Această vocație contestă deci în mod radical orice reducere sau uniformizare și orice nivelare.

Fără să ne lăsăm răpiți de ispite apocaliptice⁴, trebuie să dorim, după această fază de tranziție, care se aseamănă atât de mult cu biblicul turn Babel prin care oamenii au ajuns la o confuzie totală, reîntoarcerea la o altă imagine biblică, piața din Ierusalim, unde oamenii, sub suflarea Duhului Sfânt, au putut să se înțeleagă în ciuda diversității proveniențelor, a raselor, a limbilor și a culturilor. Cincizecimea creștină nu s-a realizat prin faptul că Sfântul Petru a vorbit o singură limbă, adică aproape o nouă *esperando* impusă și comprehensibilă de toți, ci fiecare ascultător și-a recunoscut propria limbă, și în propria diversitate, unicul mesaj al mântuirii. Creștinismul înțelege să cheme la o comunicare între diversități, care trebuie să fie recunoscute și respectate. Dacă prin intermediul culturilor oamenii își oferă mijloacele de a locui lumea, cu modalități bogate de extraordinară inventivitate și varietate, prin religie ei răspund și la întrebările pe care umanitatea le-a întâlnit dintotdeauna, privitoare la propriul destin, la sensul vieții, la suferință și la moarte.

Globalizarea poate deci să devină o extraordinară oportunitate pentru om, dacă este iluminată de acele dimensiuni umane prezente în culturi și în credință, care permit reîntoarcerea la esențial, reîntoarcerea la întrebările la care dintotdeauna umanitatea a căutat să dea un răspuns, astfel încât să-și realizeze în lume, într-un mod mai autentic propriul pelerinaj, propria ființă „călătoare” în timp și în spațiu, chiar dacă într-o lume cu un timp și un spațiu accelerat. În sfârșit, idealul este globalizarea nu doar a comerțului, ci și a „Duhului”, a „spiritelor”. Da, o mare piață a înțelegerii, a întâlnirii.

Nell'introduzione dello studio si presenza la globalizzazione come mutazione gigantesca nella civilizzazione contemporanea. Poi, mette in risalto il fatto che questo fenomeno nasconde un'antropologia poco cristiana, cioè una animata di una filosofia in cui la verità cristiana sull'uomo e' trascorsa. Nel terzo sottocapitolo si vuole sottolineare le esigeze etiche della Chiesa nei

Au continuat apoi ciclul expunerilor o serie de profesori de la Facultatea de Teologie a Universității „1 Decembrie 1918” din Alba Iulia: Pr. conf. dr. Remus Onișor (*Profetul Amos: apărător al omului*) care expune sintetic un capitol inedit de antropologie veterotestamentară, părintele lect. dr. Mihai Himcinschi (*Modernitate, globalizare, Biserică*) care pune în corelație modernitatea cu mondializarea analizând câteva principii și mecanisme economice de care acestea două sunt însoțite, iar în încheiere trasează câteva perspective ecleziale asupra celor două fenomene, pr. lect. dr. Teofil Tia („*Homo economicus*” și *criza sensului vieții*⁵), lect. dr. Marius Telea (*Împăratul Justinian I, promotor al universalismului roman în veacul al VI-lea*) și pr. lect. dr. Adam Domin (*Universul muzicii în contextul globalizării*).

A urmat apoi lansarea volumului *Biserica în era globalizării* (Editura „Reîntregirea”, 2003) cuprinzând prelegerile profesorilor care au participat la acest simpozion. Prelegerile simpozionului au fost înregistrate de *Televiziunea Română București*, urmând să fie transmise la emisiunea „Viața spirituală”. Participanții la Simpozion au avut apoi bucuria unei excursii la Mănăstirea Râmet, monument istoric și de artă bisericească din secolul al XIV-lea.

În concluzia simpozionului, părintele acad. prof. dr. Dumitru Popescu a ținut să precizeze: „Interferențele spirituale la care se referă tema acestui simpozion nu vor avea șansa să fie luate în serios atâta vreme cât lumea sensibilă va rămâne închisă în propria ei autonomie, despărțită de lumea spirituală. Aceste interferențe își vor regăsi adevărata lor valoare și importanță decisivă numai atunci când *lumea materială și lumea spirituală se vor întâlni în cadrul unei ordini globale care își are centrul ei de gravitate în Dumnezeu-Cuvântul*, prin care toate au fost făcute (Gen. 1,1-2). *Concepția care șade la baza actualei societăți a globalizării are caracter reductiv, fiindcă rămâne în esența ei antropocentrică. Viziunea biblică și ortodoxă a societății are caracter holistic, fiindcă în esența ei rămâne teocentrică*, în Dumnezeu Care S-a făcut om pentru ca omul să se îndumnezeiască”.

confronti del fenomeno, cioè' la strategia ecclesiale per „umanizzare” il fenomeno. Poi enumera gli elementi costitutivi del fenomeno: la dematerializzazione dell'economia, la trasnacionalizzazione della tecnologia, l'iperconcorrenza e il neoliberalismo economico selvaggio. Alla fine sottolinea l'idea che in una società' completamente assorbita dall'economia, l'uomo perde il senso della vita.